energiavirasto
energimyndigheten

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.		Asiakirjan päivämäärä on:	15.09.2021
Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.		Dokumentet är daterat:	15.09.2021
This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.		The document is dated:	15.09.2021

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name:	Antti Paananen
Pvm / Datum / Date:	15.09.2021

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name:	Simo Nurmi
Pvm / Datum / Date:	15.09.2021

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) The signed document follows on the next page >

Eduskunta
Talousvaliokunta

tav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseen 116/2021vp (8.9.2021)

Energiaviraston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä määräaikaisista toimenpiteistä (HE 116/2021vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on 8.9.2021 pyytänyt Energiavirastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esitykseen HE 116/2021vp.

Energiavirasto lausuu kyseisestä hallituksen esityksestä seuraavaa:

1 Yleistä

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista eli ns. datahubista on säädetty sähkömarkkinalain muuttamisesta annetulla lailla (108/2019). Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut ovat lain mukaan tarkoitus ottaa käyttöön 21.2.2022.

Eduskunnan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen tavoitteena on varmistaa sähkön vähittäismarkkinoiden keskeytymätön toimivuus sekä jakeluverkkoihin liittyneiden loppukäyttäjien ja sähköntuottajien sähkön ja jakelupalvelujen keskeytymätön saanti niissä mahdollisissa tilanteissa, joissa vähittäismyyjä tai jakeluverkonhaltija ei ole onnistunut saavuttamaan datahubin palvelujen käyttöönottovalmiutta käyttöönottosuunnitelman mukaisessa aikataulussa. Esityksen tavoitteena on lisäksi pyrkiä estämään tilanne, jossa yksittäisten vähittäismyyjien tai jakeluverkonhaltijoiden viivästyminen datahubin palvelujen käyttöönotossa viivästyttäisi palvelujen käyttöönottoa koko vähittäismarkkinan osalta.

2 Datahubin käyttöönottovalmiudet

Datahubin käyttöönotto edellyttää merkittäviä muutoksia jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan prosesseihin ja tiedonvaihtoon sekä sitä kautta edelleen kehitystarpeita kaikkien sähkön vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden tietojärjestelmiin.

Datahubin palveluita on avattu vaiheittain testaukseen vuodesta 2020 lähtien. Vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden valmistelutoimenpiteiden edistymistä on seurattu välitavoitteiden avulla.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa yhdessä Fingrid Datahub Oy:n kanssa, kuinka hyvin sähkön vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat edistyvät datahubin käyttöönottosuunnitelman mukaisten datahubin palvelujen käyttöönottovalmiuksien saavuttamisessa eli määritettyjen välitavoitteiden toteuttamisessa. Tarvittaessa Energiavirasto on valvontatoimin - esimerkiksi asettamalla uhkasakkoja - pyrkinyt huolehtimaan tietojärjestelmien kehityshankkeiden edistymisestä.

Tähän mennessä olleiden välitavoitteiden perusteella suurin osa vähittäismyyjistä ja jakeluverkonhaltijoista on saavuttanut käyttöönottosuunnitelman mukaiset välitavoitteet. Osalla vähittäismyyjiä ja jakeluverkonhaltijoita on tietojärjestelmiensä datahub -yhteensopivuuden varmistamisessa kuitenkin ollut vaikeuksia pysyä asetetussa aikataulussa lähinnä yhden tietojärjestelmätoimittajan haasteiden takia. Näiden lisäksi pari vähittäismyyjää ei ole viraston valvontatoimista huolimatta tehnyt tarvittavia valmistelutoimia käytännössä lainkaan, mutta nämä myyjät joutuivat kesällä 2021 lopettamaan sähkön toimitukset asiakkailleen tasevastaavan puuttuessa.

3 Lakiesitys sähkömarkkinalain muuttamisesta

Energiavirasto pitää sähkömarkkinalakiin esitettyjä muutoksia perusteltuina eikä sillä ole niihin huomautettavaa.

4 Lakiesitys eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä määräaikaisista toimenpiteistä

Energiavirasto pitää tarpeellisena säätää määräaikainen laki datahubin käyttöönottojaksosta.

Energiavirasto pitää perusteltuna datahubin palvelujen käyttöönottojakson rauhoittamista enintään viiden kuukauden ajaksi palvelujen uusien käyttäjien rekisteröitymisiltä. Energiavirasto katsoo, että käyttöönottojakso on tarpeellinen datahubin palvelujen käyttöönottoon liittyvien riskien pienentämiseksi.

Palvelujen käyttöönottovaiheeseen liittyvillä häiriöillä saattaisi olla laajoja vähittäismarkkinoiden tiedonvaihtoon sekä jakeluverkkojen taseselvityksen toteuttamiseen liittyviä vaikutuksia ja asiakkaiden sähkönsaanti saattaisi vaarantua. Myöskään puutteet yksittäisten toimijoiden käyttöönottovalmiuksissa eivät lähtökohtaisesti saisi estää datahubin palveluiden käyttöönottoa, mikäli tällaisten puutteiden vaikutukset datahubin toimintaan ovat järkevin keinoin minimoitavissa tai poistettavissa.

Energiavirasto näkee kannatettavana myös sen, että järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltijalla ei kuitenkaan olisi käyttöönottojakson aikana ehdotonta kieltoa rekisteröidä toiminnanharjoittajia datahubin käyttäjiksi vaan säännökseen sisältyisi

mahdollisuus tehdä rekisteröintejä edellyttäen, että tämä ei vaarantaisi datahubin aikataulun mukaista käyttöönottoa ja rekisteröintejä hoidettaisiin tällaisissa tilanteissa tasapuolisesti ja syrjimättömästi.

Mikäli jokin vähittäismyyjä ei saavuta tarvittavia käyttöönottovalmiuksia eikä tule rekisteröidyksi käyttöönottojakson alkuun mennessä, käytännössä kyseinen myyjä ei voi jatkaa toimintaansa myyjänä enää datahubin käyttöönoton jälkeen. Energiavirasto pitää tästä syystä hyvänä, että 3 §:ssä säädettävillä menettelyillä varmistettaisiin loppukäyttäjien sähkönsaannin jatkuminen keskeytyksettä tällaisessa tilanteessa. Ensisijaisesti vähittäismyyjän tulisi itse joko sopia asiakkaiden siirtämisestä toiselle myyjälle tai irtisanoa myyntisopimukset, jolloin asiakkaiden olisi itse tehtävä uusi myyntisopimus jonkun toisen myyjän kanssa. Lakiesityksen mukaan viimesijaisena keinona Energiavirasto päätöksellään määräisi 3 §:n 5 momentin nojalla asiakkaan sähköntoimituksen siirrettäväksi toimitusvelvollisen vähittäismyyjän vastuulle. Energiavirasto toteaa, että perusteluiden mukaan viraston päätöksellä syntyisi sähkönmyyntisopimus asiakkaan ja toimitusvelvollisen vähittäismyyjän välille. Viraston käsityksen mukaan tämä koskisi myös tilanteita, joissa asiakas on ollut täysin passiivinen, jolloin hänelle syntyisi uusi myyntisopimus uusilla ehdoilla ilman asiakkaan kuulemista ja suostumusta. Mikäli Energiaviraston olisi kuultava asianomaisia asiakkaita ennen päätöksen antamista 3 §:n 5 momentin nojalla, tämä lisäisi viraston työmäärää huomattavasti ja hidastaisi koko prosessia. Lisäksi Energiavirasto huomauttaa, että 3 §:n 5 momentin säännös koskee kaikkia asiakasryhmiä, vaikka toimitusvelvollisuus on sähkömarkkinalain 67 §:ssä sinänsä rajattu koskemaan kuluttajia sekä muita loppukäyttäjiä, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Siten jouduttaessa 3 §:n 5 momentin mukaiseen menettelyyn olisi mahdollista, että toimitusvelvollisen vähittäismyyjän asettamia sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ehtoja sovellettaisiin myös sellaisiin asiakkaisiin, jotka muutoin eivät kuuluisi toimitusvelvollisuuden piiriin.

Esityksen 6 §:ssä säädetään toimenpiteistä, mikäli jokin jakeluverkonhaltija puolestaan ei saavuta käyttöönottovalmiuksia. Energiavirasto pitää tällaista tilannetta erittäin ongelmallisena toteuttaa käytännön tasolla, mikäli siihen jouduttaisiin. Esityksen 6 §:n 1 momentin mukaan jakeluverkonhaltijan olisi ensisijaisesti selvitettävä väliaikaisjärjestelyitä sähköntoimitusten jatkumisen turvaamiseksi siihen saakka, kunnes jakeluverkonhaltija saavuttaa tarvittavan valmiuden. Toissijaisena vaihtoehtona virasto voisi esityksen 6 §:n 2 momentin mukaan määrätä jakeluverkonhaltijan tehtäviä yhden tai useamman muun jakeluverkonhaltijan hoidettavaksi. Energiavirasto katsoo tämän menettelyn toteuttamisen käytännössä erittäin haasteelliseksi ja voi edellyttää runsasta manuaalista työtä, koska toisilla jakeluverkonhaltijoilla voi mm. erilaisista tietojärjestelmistä johtuen olla erittäin vaikeaa nopealla aikataululla ottaa vastatakseen datahubin palveluiden hoitamisen myös toisen jakeluverkonhaltijan osalta. Lisäksi tällaiseen menettelyyn sisältyy myös aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen liittyviä kysymyksiä.